

Fange D69019 Marius Thomsen

Marius Thomsen er født i Ulsted 1914, men levede det meste af sin tid i Nørresundby og Sundby-Hvorup kommuner til sin død i 1985.

Han blev arresteret under 2. verdenskrig, den 31. oktober 1944 af tyskerne, ved en razzia i fagforeningen i Søndergade i Aalborg, på grund af at han havde falske ID-kort på sig, og blev herefter sat i Kong Hans Gades arrest, hvor han blev torteret af både tyskerne og deres danske håndlangere, hvor han bl.a. fik revet alle neglene af på hænderne, og slag i nyrerne. Det var de danske håndlangere der var de værste.

Han også havde nogle våben liggende i sit hjem, der på det tidspunkt lå i Lindholm, på Erik Ladefoged Vej nr. 4, nok fordi han arbejdede på flyvepladsen, hvor han samtidig var med til at gøre livet surt for tyskerne, med mindre sabotagehandlinger, fortæller hans fætter Kaj Rasmussen. Senere blev han sendt til Frøslevlejren i Sønderjylland, hvortil han ankom den 23. november. Den 13. januar 1945 blev han sendt videre til kz-lejren Neuengamme ved Hamburg. Herfra blev han sendt på "udekommando" til Dessauer Ufer i Hamburgs frihavn, og den 13. marts til Bullenhus Damm, og kom til sidst hjem med "De hvide busser" den 20. april 1945.

KZ-Lejren Neuengamme

Neuengammes udekommandoer efter november 1944:

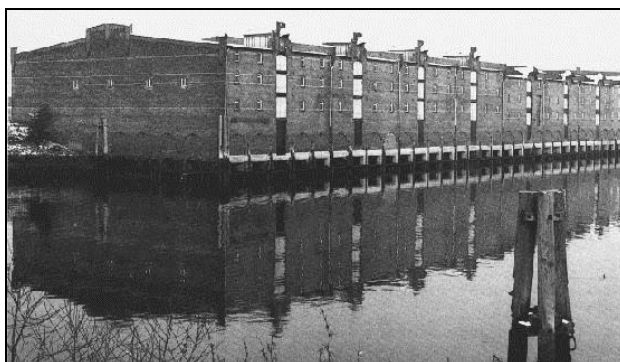
Efter nytår kom der nye store transportere fra Danmark til Neuengamme. De afgik den 12. januar 1945 fra henholdsvis Frøslevlejren, med 227 fanger og Vestre fængsel i København, med 157 fanger, og nåede Neuengamme henholdsvis den 13. og 14. januar 1945.

Fra Frøslev afgik transport XIII bestående af 102 ikke-politiske fanger, som fik numrene 68.998 – 69.099, (Marius fik 69019), samt transport XIV bestående af 125 modstandsfolk, der fik numrene 69.100 – 69.224.

Marius blev sammen med knap 250 andre danske fanger, sendt videre til Dessauer Ufer i Hamburgs havneområde, hvortil de ankom den 23. januar.

Denne lejr var efter tidligere bombninger lagt i ruiner, men skulle nu tages i brug, så fangerne blev indlogeret i lagerrum i de udbombede bygninger. I forhold til mange andre udekommandoer var Dessauer Ufer en lejr med stor dødelighed, på grund af de utrolig uhygiejniske forhold, det hårde arbejde de underernærede fanger blev sat til, og ikke mindst på grund af den sadisme der var. En af

de værste, har Marius fortalt, var SS Unterscharführer Zimmermann, som bl.a. mishandlede en 14 årig russisk dreng til døde, for øjnene af ham og de andre fanger, uden at de kunne hjælpe.

Desauer Ufer, Hamburg havn.

For at få et lille indblik i forholdene her, kan der fortælles at dagen begyndte ved femtiden om morgenen, ved at fangerne vækkedes af en infernalsk fløjte, hvorefter Kapoerne kort tid efter for ned mellem køjerne, hvor de uddelte slag til højre og venstre, tilsyneladende for at fremskynde iklædningen, for man måtte kun ligge i sin skjorte om natten, selv om vinteren, i hård frost. Der var sjældent en morgen, hvor der ikke var døde i køjerne, på gulvet eller på wc-et. Efter en lang hård arbejdsdag, jaget af Kapoer, der med gummiknipler søgte at fremskynde arbejdet, vendte man hjem når det blev mørkt. Det var ved fem-sekstiden i februar og marts måned. Herefter var der appel, og derefter først ved syv-tiden kunne "mad" uddelingen begynde, mest som hvidkåls-, rødkåls- eller kålrabisuppe, og var man venner med Stubendient, fik man det "tykke", ellers var det blot det "tynde" d.v.s. vandet, man fik. Dertil var der 1 ½ til 2 cm. erstatningsrugbrød. Der var også kun ca. 100 skåle, så de sidste måtte vente med at få de brugte skåle, inden det blev deres tur, hvis de da nåede det, for luftalarmerne var en daglig plage under og efter udleveringerne, og herefter vankede der ingen mad. Ofte varede alarmerne 2-3 timer, og så begyndte tumulten igen, når fangerne skulle op i blokkene, hvorefter der igen var appel.

Ved midnatstid kunne fangerne endelig ligge sig i knap fem timer, hvis der da ikke kom nye luftalarmer i løbet af natten. Samtidig kunne den megen væskefyldte føde ikke absorberes af de udhungrede legemer, så de 4-5 gange om natten måtte på WC.

Hygiejne var der ikke, når de kom på bare fødder ud på det mørklagte WC, hvor andre trængende, når kummerne var optaget, havde sat sig imellem dem, så når uhumskhederne flød over hele gulvet, kunne man ikke undgå at træde på det ulækre gulv.

Disse forhold, både i lejren og på arbejdspladsen, tog hårdt på fangerne, så der døde mange, og mindst en dansker døde om dagen, og havde det ikke været for en Røde Kors aktion, så opholdet her kun blev på syv uger, havde det nok endt i den helt store katastrofe for danskerne her.

Endelig den 13. marts blev alle danskerne flyttet til Bullenhuser Damm, en udbrændt skolebygning, også i Hamburg, som var en stor forbedring fra Dessauer Ufer, men mange døde alligevel efter de hårde strabadser de havde været igennem her.

Selv om Bullen Huser Damm var en bedre lejr, hvor manges tilstand forbedredes, var den langt fra et paradys. En af de rædselsvækkende begivenheder her var, at i Neuengamme havde SS-lægen Dr. Heismeyer beskæftiget sig med eksperimenter med mennesker, bl.a. turberkuloseforsøg, så hen mod krigens slutning ønskede man at fjerne sporene af disse, herunder blev ti jødiske piger og ti drenge i alderen fra 4 til 12 år, den 20. april 1945, sendt til Bullenhuser Damm for at blive henrettet. Her gav en anden SS-doktor Trzebinski, der også medvirket med forsøgene, dem hver en giftsprøjte under foregivende af, at det var en vaccination. De fleste dræbtes heraf, men de resterende hængtes én af gangen, idet han med sin egen vægt måtte trække i børnenes legemer, da de ikke kunne hænges ved deres egen svage vægt.

Efter krigen forsøgte de implicerede, at skyldte skylden på hinanden.

Min far Marius, var også tæt på at dø, ikke kun af de kummerlige forhold, men var en dag ved at blive dræbt af De allierede, som ustandselig bombede Hamburg.

Fanger fra Neuengamme rydder op efter allieret bombning.

Under et arbejde med at få banelegemerne genopført, kom der uden varsel et bombeangreb fra Englænderne, så alle måtte smide sig i den nærmeste dækning, i Marius tilfælde, et bombekrater, og her var det, at en granatsplint borede sig i jorden, kun få cm. fra hans hoved.

De sidste danskere blev evakueret herfra til Danmark den 20. april af Røde Kors, samme dag nazisterne herettede de jødiske børn, men det var desværre for sent for min fars ven fra ungdomsårene i Ulsted, Arnold Ingemann Kjær, fange nr. D.69081, da han døde kort tid forinden. Både han og Marius var bosat i Lindholm da de blev arresteret af tyskerne. Efter krigen holdt Marius kontakten vedlige med Arnold Kjærs hustru Marie og to børn, der i mange år boede på Teisensvej i Nørresundby.

Marius kom hjem med ”De Hvide Busser”, han skulle have været transporteret til Sverige, men hoppede af på Sjælland og tog derpå hjem til Nordjylland.

Trods et svagt helbred med dårlige nerver og nyrer, levede han et næsten normalt liv efterfølgende, først med arbejde på gården Vesterladen, der lå hvor Vendsysselværket ligger i dag ved Limfjorden, hvor han mødte og blev gift med Betty Thodberg i 1949 ved sognefogeden i Langholt. Samme år flyttede de sammen til Nørresundby og fik fire drenge. Her arbejdede han bl.a. ved Durisol i Lindholm og ved Sundby-Hvorup Kommune indtil han kom på førtidspension. Ved Sundby-Hvorup kommune var han med til at lave Centralkirkegården ved Erantisvej i Nørresundby. Her pløjede og harvede han hele kirkegårdsområdet i samarbejde med en Nordbagger-hest. Ved samme kommune arbejdede han også som gadefejer, hvor han kørte rundt på en trehjulet cykel med et stort lad foran. Inden han gik på pension havde han været på Fysiurgisk Hospital, Hald Ege ved Viborg, hvor Røde Kors og Invalidforsikringsretten havde en revalideringsafdeling.

Formålet med afdelingen var at bl.a. at undersøge den enkeltes arbejdsevne, genoptræning eller man burde tilkendes invaliderente (førtidspension).

Han var også på kurophold i Drøbak i Norge og Bad Elster (Europas kurhjerter) i Tyskland.

Tekst i Aalborg Stiftstidende ved Marius 60 års fødselsdag:

Marius Thomsen, Sankt Peders Gade 12, Nørresundby, fylder på tirsdag 60 år. Han er en af Frihedskampens veteraner, der på sin krop har mærket, at det kostede noget at kæmpe mod den tyske besættelsesmagt. Marius Thomsen blev taget af Gestapo i 1944 og var igennem flere pinefulde afhøringer i Kong Hans Gades Arrest. Han blev hårdt behandlet og blev senere indsat i Frøslevlejren hvorfra turen gik videre til tysk koncentrationslejr i Neuengamme. Marius Thomsen overlevede, men da han efter befrielsen kom hjem, var han mærket på legeme og sjæl, og han har siden været 100 % invalid.

Han har ikke tabt modet over sin hårde skæbne, men er en glad og humørfuld mand, der kan bevæge sig rundt med stok og invalidevogn. Han står i nær kontakt med mange af sine KZ-

kammerater, og han har den glæde at flere af dem kommer på besøg fra hele landet på fødselsdagen.

I 1965 skulle der afsløres en mindesten i Neuengamme, hvor der var inviteret tidligere fanger fra mange lande, heriblandt fanger fra Danmark.

Marius og to af hans fangekammerater Harald og Axel rejste til Tyskland for at være med ved afsløringen, det blev en bevæget oplevelse.

Marius i midten, med sine to venner, Harald og Axel.

Tidligere fanger ved afsløringen af mindestenen.

Mindestenen i fangelejren Neuengamme.

Der er desværre ikke kunnet findes oplysninger vedr. Marius virke under krigen på arkiverne, da tyskerne brændte de fleste papirer inden krigens afslutning.

Han var medlem af foreningen Frihedskampens Veteraner i Aalborg, en tid bestyrelsesmedlem.
www.frihedskampen.dk

Han døde fredfyldt 71 år gammel i 1985, hjemme i Sankt Pedersgade 12 1, th., Nørresundby, efter kort tids sygdom, hvor han derfor var indlagt på Sygehus Syd i Aalborg.

Per Thomsen

Kilder:

Egne oplevelser.
Jørgen H. P. Barfod, Helvede har mange navne.

Foto's: Egne billeder fra mindestenafsløringen i Neuengamme.
ushmm@org, af fangelejren Neuengamme.

<http://www1.uni-hamburg.de/rz3a035//neuengamme1.html>, af Desauer Ufer.